

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасна економіка висуває особливі вимоги до підвищення конкурентоспроможності організацій. Важливо швидко реагувати на зміни в економіці, щоб підтримувати стабільний фінансовий стан і постійно вдосконалювати організаційні процеси відповідно до ринкових тенденцій.

Пошук актуальних шляхів підвищення конкурентоспроможності організації, обумовлений постійним припливом на ринок нових гравців, зростанням обсягів поставок і диференціацією продукції та послуг, впровадженням нових технологій тощо, є одним з головних завдань будь-якого підприємства, яке потребує безперервного вирішення. Це процес, який вимагає, з одного боку, вдумливого аналітичного підходу, а з іншого - вміння швидко реагувати на необхідність оперативно впроваджувати щось нове. Для підтримки належного рівня конкурентоспроможності підприємству потрібен постійний ретельний прогноз своєї діяльності і грамотне прийняття управлінських рішень.

Конкурентоспроможність є критерієм, який найбільш повно відображає ефективність діяльності суб'єкта господарювання. Практика показує, що вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності викликає значні труднощі, а для багатьох підприємств в сучасних умовах господарювання стало проблемою через відсутність чіткої стратегії, фінансово-економічних цілей і критеріїв діяльності організацій. Нерозуміння цілей, складність орієнтації в сучасних умовах призводять до того, що вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності відходить на другий план, неминуче поступаючись місцем вирішенню поточних питань. Крім того, існуюча форма і зміст інформації про конкурентну позицію підприємства та ефективність її подання часто не дозволяють використовувати останню в управлінських цілях. Слід зазначити, що досягнення стійкої конкурентоспроможності підприємства забезпечується, як правило, не за рахунок переваги в одній з її детермінант, а за рахунок пріоритетності в декількох факторах конкурентоспроможності. Це, з одного боку, дозволяє нівелювати недоліки інших детермінант конкурентоспроможності, а з іншого - зменшити залежність від ринкових коливань факторів конкурентоспроможності. Крім того, дослідники сходяться на думці, що підвищення конкурентоспроможності підприємства не може бути досягнуто одномоментно в короткостроковій перспективі [1].

Зростання ефективності виробництва - основи підвищення прибутковості підприємства в конкурентному середовищі - має стати пріоритетною метою внутрішньокорпоративного управління. У довгостроковій перспективі основним фактором продуктивності є інноваційні зміни в технології та організації виробництва, що призводять до зниження витрат.

---

* Науковий керівник – С.А. Пустовгар, канд. екон. наук., доц. (ННІ «КШБ» ХНУ імені В. Н. Каразіна, Харків)

Для окремої компанії необхідно розрізняти потенційну і реальну (фактичну) ефективність виробництва. В той час як рівень потенційної ефективності більше залежить від зовнішніх умов, а саме наявності робочої сили, сировини, енергоресурсів тощо та від загального рівня інноваційного розвитку економічної системи, реальна продуктивність на підприємстві визначається здебільшого рівнем управління та організації виробництва. Цей показник може зростати не тільки в результаті зниження витрат виробництва за рахунок організаційних або технічних інновацій. Значним резервом реальної ефективності виробництва є поінформованість керівництва компанії про нову технологію або методи організації праці.

Наступний фактор - поліпшення продукції, що випускається, її постійне оновлення, оптимізація та диверсифікація структури ресурсів, що використовуються у виробництві.

Ще одним фактором зростання конкурентоспроможності підприємства може стати концентрація виробництва або економія на масштабах. Але для того, щоб ця можливість була реалізована на практиці, компанії потребують збільшення інвестицій в інноваційний розвиток, перегрупування трудових ресурсів тощо. Іншими словами, концентрація виробництва є лише іншим вираженням впливу інноваційного розвитку на ефективність, і важко виділити її самостійний вплив як фактор, відокремивши його від впливу інновацій.

Зростання продуктивності є ключовим фактором для підвищення конкурентоспроможності компаній, що визнано діловими колами в усьому світі. Багато компаній впроваджують програми підвищення продуктивності для оптимізації наявних ресурсів через поліпшення організації виробництва та створення умов для впровадження нових технологій. Це сприяє довгостроковому зростанню продуктивності та адаптації управлінських процесів до сучасних умов конкуренції, заснованих на інноваціях. Такі програми є важливим елементом перебудови управлінської сфери в розвинутих країнах.

Інноваційний розвиток підприємств сприяє зниженню витрат на макрорівні, зокрема матеріаломісткості продукції. Це дозволяє прискорювати зростання національного доходу при меншому споживанні матеріальних ресурсів. Основна увага приділяється економії сировини, матеріалів і палива через впровадження безвідходних технологій та використання вторинних ресурсів. Скорочення витрат минулої праці значно перевищує економію живої праці, що підкреслює важливість ефективного використання ресурсів [2].

У сучасних умовах конкуренції компанії різного розміру повинні адаптувати свої стратегії для досягнення успіху. Компанія з невеликою часткою ринку повинна розробити чітко сфокусовану стратегію і зосередитися на одній конкурентній ніші, навіть якщо її загальна частка на ринку невелика. Компанія з великою часткою ринку може бути успішною завдяки загальній перевазі у витратах або стратегії фокусування.

Державним установам та підприємствам доцільно проводити комплексну політику, спрямовану на створення інноваційних конкурентних переваг через застосування фінансово-кредитних важелів для стимулювання інновацій,

просування системи стандартів якості, кооперації зусиль державних установ, бізнесу та навчальних інституцій у сфері розробки та трансферу технологій [3].

Крім того, реалізація конкурентних переваг може здійснюватися за рахунок:

- створення екологічно чистих технологій в процесі пошуку шляхів зниження собівартості продукції (підвищення технологічних конкурентних переваг фірм);

- зростання витрат фірм на підвищення кваліфікації, перепідготовку та навчання персоналу;

- створення наукомістких виробництв;

- науково-технічний обмін. [4] [5]

Для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства також повинні інвестувати в інноваційний розвиток, що включає в себе розробку унікальних продуктів або послуг, які відповідають потребам споживачів краще, ніж аналоги на ринку, що дозволяє підприємству виділятися серед конкурентів, впровадження нових технологій, таких як автоматизація, штучний інтелект, та цифровізація процесів, що сприяють підвищенню продуктивності, скороченню витрат і підвищенню якості продукції, реорганізацію управлінських процесів, розробка нових бізнес-моделей і підходів до управління ресурсами, що дозволяє підприємствам підвищити ефективність і швидкість адаптації до змін, а також інновації в управлінні персоналом, таких як підвищення кваліфікації працівників, розвиток інноваційної культури в компанії, що сприяє підвищенню творчого потенціалу та гнучкості персоналу. Підприємства, які роблять ставку на інновації, отримують можливість не лише зміцнити свої ринкові позиції, але й адаптуватися до нових вимог ринку та використовувати їх як джерело довгострокового розвитку.

Таким чином, дослідження стану системи конкурентних переваг компаній дозволяє виявити організаційні резерви підвищення конкурентоспроможності останніх. Тому, дослідження і оцінка конкурентоспроможності має бути багатогранною та якомога точнішою, що може бути забезпечене використанням різних методів поєднаних в процесі її оцінки. Зростання конкурентоспроможності підприємства може бути забезпечене лише за умови довгострокового, безперервного і прогресивного поліпшення всіх детермінант конкурентоспроможності.

Інформаційні джерела

1. Літвінова Ю.О. Проблеми забезпечення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах. *Управління розвитком*. 2012. № 9. С. 35 – 37.
2. Гончарук А. О. Методи підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Управління розвитком*. 2014. № 3. С. 145 – 147.
3. Сусліков С. В., Клименко М. А. Система управління конкурентоспроможністю підприємства в умовах невизначеності. *Економіка: реалії часу*. 2023. № 3 (67). С. 56-64
4. Калюжний В. Я., Зубко Т. Л. Підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2015. № 3. С. 127 – 132.
5. Омельченко Т. Конкурентоспроможність українських підприємств в умовах війни. *Економіка і організація управління*. 2023. С. 94-103.